

Szabad Európa Rádió

1967. február 7.

Sulyok Vince :

A norvég népnegydíj

Műsorvezető: NYUGATI LEVELEK című sorozatunkban Sulyok Vince oslovi levelét hallják.

Hang:

Az a mód, ahogyan egy állam, egy társadalom a saját idősebb, magáramaradt, vagy munkaképtelenné vált tagjairól gondoskodik, biztos értékmérője nemcsak az illető emberi közösség általános szociális szellemének és színvonalának, hanem egyúttal valódi kulturális nivójának is. De azt is mondhatnánk, hogy semmi sem tud olyan cáfolhatatlanul leleplező lenni az üres és hams frázisokból felépített szociális politikára, mint az a mód, ahogyan egy társadalom a maga öreggő és munkaképtelennő vált tagjairól a gyakorlatban gondoskodik! A "legemberszabásubbna" és "leghaladóbbna" reklámozott, helyesebben ön-reklámozott társadalmakraól sajnos igen gyakran az derül ki ennek fényében, hogy a valóságban embertelenek; hogy a nagy és szép szavak, szólamok mögött csalás és hazugság rejlik csupán.

Igen örvendetes esemény adott alkalmat a föntebbi gondolatok megszületésére: 1967 január elsejével életbelépett Norvégiában az általános népnegydíj bevezetéséről hozott törvény. Ez a népnegydíj a néhány esztendővel korábban bevezetett hasonló jellegű svéd törvényrendelettel együttesen – egyedülálló az egész világon, a modern szociálpolitika történetében. Itt kell mindjárt azt is kihangsúlyoznunk, hogy a norvégiai általános népnegydíj jellegénél, céljánál és tartalmánál fogva gyökeresen különbözik a keleteurópai totalitárius államrendszerekben használatban lévő nyugdíjazási gyakorlattól. Ez a különbség lehetlennő teszi a még oly vázlatos összehasonlítást is.

Ehelyett az összehasonlítási kísérlet helyett lássuk inkább közeleől és behatóbban az általános norvég népnegydíjnak törvény által meghatározott fontosabb irányelveit.

A dolog, amit az új norvég törvény vizsgálatakor ki kell emelnünk az, hogy a nyugdíjrendelet egyként vonatkozik minden egyes norvég állampolgárra, sőt a Norvégiában menekültjoggal, vagy érvényes hivatalos munkavállalási engedéllyel tartozkodó külföldiekre is. Kiterjed tehát a munkavállalókon kívül, mint amilyen a munkásság és a hivatalnokréteg, a parasztság minden rétegére, valamint a kereskedő és iparosrétegre, és a szabadfoglalkozásuakra is.

Az általános norvég népnegydíj közelebbi céja az, hogy változatlan életmód és életszínvonal fönttartását és folytatását tegye lehetővé minden jogosult számára a nyugdíjkorhatár, illetőleg a keresőképtelenség bekövetkezése után is. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy ki-ki utolsó husz évében elért átlagos évi keresetének kétharmadát kapja majd kézhez a nyugdíjkorhatár elérése, vagy az ötvenszázalékos rokkantság és munkaképtelenség esetleges bekövetkezése után.

A nyugdíjösszegnek azonban lefelé is felfelé is határai vannak: a törvény szerint ugyanis a nyugdíjösszeg soha nem lehet alacsonyabb, mint 8100 norvég korona, azaz a hivatalos magyar átszámítási kulcs alapján 25 ezer magyar forint házastársak esetén, illetve 5400 norvég korona, vagyis 17 ezer magyar forint egyedülállók részére. Ez a törvényben lerögzített legalsó minimumhatár azonban teljesen elméleti jellegűm mivel ennél az alapösszegnél mindeni többet kap a gyakorlatban, méghozzá olyan arányban többet, amihez az alapot az utolsó husz esztendőben elért átlagkeresete adja. A törvény azonban egyúttal azt is szabályozta, hogy a legmagasabb kifizetésre kerülő nyugdíjösszeg viszont nem haladhatja meg az évi 43 ezer norvég koronát, azaz 140 ezer magyar forintot, bármilyen magas is volt az utóbbi husz év során az illető átlagos évi keresete. Aki ennél az összegnél is magasabb évjáradékhoz kíván hozzájutni öreg napjaiban, annak a többeltről magán-életbiztosítással kell gondoskodnia.

Az általános norvég népnegydíj tehát olyan életmódot tesz lehetővé, amely mindenkit mindenkorra mentesít a szociális problémáktól-gondoktól, lélektanilag pedig jelentősen járul hozzá ahhoz, hogy az öregségtől vagy a munkaképtelennő válástól való félelem megszűnjön véglegesen. A normális aktiv kereseti jövedelem és a nyugdíjösszeg nagysága között nem lesz többé aránytalan különbség senki esetében sem,

valamint mindenki kivétel nélkül részesül ebből a társadalmi támogatásból.

Kiegészítésül hadd fűzzem még hozzá a fentiekhez, hogy a népnegyed nem csupán a szokásos értelemben vet nyugdíjjogosultságot jelenti. Emellett özvegyi- és családi-nyugdíjként, valamint rokkantsági és munkaképtelenségi nyugdíjként is szerepel, vagyis azonnal folyósításra kerül, mihelyt valamelyik szülő meghal, vagy valakit 50 százalékos rokkantnak nyilvánítanak. – Érdekessége a törvénynek, hogy az özvegyi segélyt és nyugdíjat a férjnek is biztosítja a feleség halála esetén, nemcsak fordítva. A nyugdíj-korhatár egyébként 70. életév betöltése, ami középeurópai szemmel nézve első pillanatban talán tulságosan is magasnak látszik, tudni kell azonban ehhez azt, hogy Norvégiában az átlagos életkorhatár messze felülmúlja a közép- és déleurópai életkor-átlagokat.

Akkora anyagi terhet, mint amit a fentebb fölvezetett általános népnegyed bevezetése jelent, a norvég állam természetesen nem tudja minden ellenszolgáltatás nélkül vállalni. A törvény éppen ezért előírja, hogy mindenki, akire a nyugdíj vonatkozik, vagyis gyakorlatilag minden norvég munkavállaló és dolgozó, jövedelmének négy százalékát tartozik az állami nyugdíjalap javára befizetni. Az általános népnegyed azonban szinte páratlan szociális reform jellegét kapta azáltal. Hogy azonnali hatállyal lépett életbe ez év január elsején. A mostantól nyugdíjban részesülők ugyanis nem járultak hozzá nyugdíjazásuk finanszírozásához! A norvég társadalom azonban erkölcsileg és anyagilag egyaránt elég erősnek érezte magát ahhoz, hogy a népesség idősebb rétegeinek anyagi helyzetét azonnal hatállyal bevezetett általános népnegyddel emelje-javítsa meg. Igen jellemző, hogy kivétel nélkül minden egyes politikai part és csoportosulás egyetért ezzel a törvénnyel, mellyel a norvég társadalom, a norvég jóléti állam újból méltónak mutatkozott alkotmányában lefektetett elveihez és szociális szellemének világszerte ismert jóhíréhez. Hangzatos, de üres frázisok helyett sokirányú és hathatós szociális gondoskodásáé növeli polgárainak biztonságát és anyagi jólétét. Az olyan lépések, mint a tavaly bevezetett és mindenkit egyként megillető négyhetes fizetéses szabadság minden évben, valamint a most életbeléptetett általános népnegyed valóban és szemmel láthatólag járul hozzá az emberi élet szebbé, értelmesebbé, tartalmasabbá tételéhez.

Műsorvezető: Nyugati Levelek című sorozatunkban felolvastuk Sulyok Vince levelét.

Szabad Európa Rádió

1967. február 17.

Sulyok Vince :

Anne Pedersdatter hatvan év távlatában

Hang I.: Érdekes, értékes és egyben igen népszerű színházi művet ujtott fel az oszlói Nemzeti Színház pár hete; ősbemutatója közel hatvan éve volt ugyanebben a színházban. A darab írója Hans Wiers-Jenssen, nem tartozik azok közé a norvég drámaírók közé, akiknek világszerte ismerik nevét, mint például Henrik Ibsen-ét, vagy Bjørnstjerne Bjørnson-ét is. Pedig legalább ez az egy alkotása valóban megérdemli a figyelmet és érdeklődést. A helyzet persze az, hogy a drámája, melynek címe "Anne Pedersdatter", valóban el is érte a világsíkot, ez azonban anélkül történt, hogy írójának a neve is átment volna köztudatba. Olyannyira így van ez, hogy még hazája, Norvégia irodalomtörténeti kézikönyve is csak rövidre szabott bekezdésekkel méltatják Hans Wiers-Jenssen irodalmi-színházi tevékenységét.

Pedig ami "Anne Pedersdatter"-t illeti, már önmagában az a tény is, hogy több mint ötven esztendőn át újból és újból felújításra került norvég és külföldi színházakban, s mindegyik alkalommal évekig kellett reperoáron tartan, arra lenne bizonyosság, hogy az irodalomtörténészek részéről is több figyelemre lenne érdemes. Különösen fontos és áruklódó a hazai sikerek mellett a mű külföldi pályafutása, a külföldi elismerések sorozata. Már 1908-ban, az oszlói ősbemutató évében pedig a dániai és svédországi, 1911-ben